

A close-up photograph of two hands, one appearing to be an older person's hand, being held and supported by a younger person's hand. The hands are positioned in the center of the frame, with the fingers interlaced. The background is a soft, out-of-focus blue and white, suggesting a clinical or care setting. The lighting is warm and natural, highlighting the texture of the skin.

NOTAT

Eksisterende viden om frafald på hovedforløbet på Social- og Sundhedsuddannelserne

November 2023

RAMBOLL

Bright ideas. Sustainable change.

Contents

1.	Indledning	3
1.1	Metode og datagrundlag	3
2.	Baggrund	4
3.	Forklarende faktorer og anbefalinger	5
3.1	Rød tråd og sammenhæng i uddannelsen	5
3.2	Tilrettelæggelse af uddannelsesforløbet	7
3.3	Oplæringsvejledning	10
4.	Bilag – Litteraturliste	12

1. Indledning

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) udfører på vegne af parterne bag Fællesudvalget for Erhvervsrettede Velfærdsuddannelser (FEVU) – FOA, KL og Danske Regioner – og Danske SOSU-skoler en undersøgelse af virksomme indsatser, der kan øge gennemførelsen og reducere frafaldet på social- og sundhedsuddannelsernes hovedforløb. Konkret skal undersøgelsen bidrage med følgende:

1. **Udfordringsbilledet:** Hvad er de væsentligste strukturelle og lovgivningsmæssige barrierer for at reducere frafaldet på SOSU-uddannelserne?
2. **Virksomme indsatser:** Hvilke virksomme indsatser kan identificeres (og potentielt dataunderstøttes) i forhold til at mindske frafald på hovedforløbet på social- og sundhedsuddannelserne?
3. **Anbefalinger:** Hvilke anbefalinger kan formuleres til virksomme indsatser, der kan bidrage til at øge gennemførelsen på social- og sundhedsuddannelserne?

I dette notat præsenterer Rambøll resultaterne af undersøgelsens indledende desk top studie, som har haft fokus på at kortlægge allerede eksisterende viden om frafaldsproblematikker på social- og sundhedsuddannelsernes hovedforløb samt virksomme indsatser på området. I notatet præsenterer Rambøll også en række anbefalinger til, hvor parterne bag projektet bør fokusere for at få større viden, og hvor der mangler indsigt i strukturelle forhold, som har betydning for gennemførelsen samt viden om virksomme indsatser.

Projektets endelige afrapportering vil tilvejebringe viden om virksomme indsatser som kan mindske frafaldet samt anbefalinger til styrket praksis på området. Udover desk top studiet gennemfører projektet kvalitative interviews med lokale uddannelsesudvalg samt kommunale og regionale aktører samt repræsentanter for udvalgte indsatser. Derudover vil rapporten indeholde relevante kvantitative analyser over frafald og gennemførelse på social- og sundhedsuddannelserne.

I notatet er der valgt ikke at inddrage emnerne voksenelevløb og sprogindsatser, da parterne bag projektet har vurderet, at disse er undersøgt og behandles tilstrækkeligt i andre sammenhænge. I notatet er det ligeledes valgt ikke at inddrage de problematikker, der ligger rundt om uddannelsens image, da det er vurderet på baggrund af litteraturen, at uddannelsens image ikke har direkte betydning for elevernes gennemførelse af uddannelsen, men i højere grad påvirker rekrutteringen.

1.1 Metode og datagrundlag

Desk top studiet er gennemført på baggrund af en **søgestrategi**, som sikrer transparens og systematik. Søgestrategien er udarbejdet med udgangspunkt i Rambølls erfaring og viden om forskningskortlægninger via metoden Rapid Evidence Assessment (REA) – se nærmere beskrivelse nedenfor. Ligeledes har parterne bag projektet bidraget med relevant litteratur. På baggrund heraf er der ydermere gennemført en håndholdt søgning via hjemmesider, hos vidensaktører samt hos Rambølls netværk. Endelig har Rambøll søgt i litteratur, rapporter og analyser i enkelte udvalgte databaser via Rambølls interne biblioteksfunktion.

Der er foretaget en **screeningsproces** af abstracts i alt identificeret materiale, eksempelvis rapporter, analyser mv. Ud fra de foruddefinerede inklusions- og eksklusionskriterier er det vurderet, hvilket materiale der derefter er inkluderet i det videre arbejde. Dernæst er der foretaget en kvalitetsvurdering af det inkluderet materiale. Kvalitetsvurderingen beror især på kriterier for metodisk kvalitet (pålidelighed af resultater med udgangspunkt i normer for de konkrete forskningsdesign).

Der er samlet identificeret 41 og anvendt 35 rapporter, evalueringer og studier i desk top studiet. I bilag – Litteraturliste – er en oversigt over det inkluderet materiale.

2. Baggrund

I dette afsnit præsenteres indledningsvis en overordnet beskrivelse af det nuværende frafaldsbillede på social- og sundhedsuddannelserne. Afsnittet vil danne grundlag for de senere præsenterede organisatoriske udfordringer, som påvirker fastholdelsesproblematikker.

Den gennemgåede litteratur viser, at der findes en lang række nationale, regionale og lokale undersøgelser, der beskriver frafaldet på social- og sundhedsuddannelserne. Der anvendes i undersøgelserne en række forskellige definitioner af frafald, datagrundlag og metodiske tilgange. Frafaldet på social- og sundhedsuddannelserne beregnes ud fra forskellige uddannelsesdata, hvor der i nogle undersøgelser bruges lokale uddannelsesdata, og i andre undersøgelser anvendes nationale uddannelsesdata. I opgørelserne defineres frafald oftest efter henholdsvis 1, 3 eller 6 måneder efter start på uddannelsen. Disse forhold betyder, at der på området er en lang række forskellige tal, der beskriver frafald på social- og sundhedsuddannelserne, men også at disse ikke nødvendigvis er sammenlignelige, da de kan bero på forskellige datakilder, ligesom de siger noget om frafald på forskellige tidspunkter i uddannelsesforløbet. Det samlede frafald på social- og sundhedsuddannelserne viser, at frafaldet på hovedforløbet er højt og ligger over det gennemsnitlige frafald på erhvervsuddannelserne generelt.

Flere lokale undersøgelser peger på, at frafaldet på social- og sundhedsuddannelsernes hovedforløb er størst i forbindelse med oplæringen (se litteraturlisten nr. 1, 4, 9, 10 og 12). En undersøgelse finder, at ca. 2/3 af elevfrafaldet sker i forbindelse med et oplæringsforløb. På tværs af litteraturen er der bred enighed om, at frafaldet er mest markant blandt unge. En enkelt undersøgelse finder, at frafaldssandsynligheden blandt elever i 30'erne og 40'erne samlet set er lavere end blandt yngre elever (se litteraturlisten nr. 1).

I den afdækkede litteratur er der indikationer på, at bredden i karakteristika hos den nuværende gruppe af elever på social- og sundhedsuddannelsernes hovedforløb er af betydning for gennemførelse. Elevgruppens karakteristika er mangfoldige og der er tale om en divers gruppe af elever. Af data fra Børne- og Undervisningsministeriets datavarehus (STIL) ses, at elevgruppen har en aldersmæssig spredning fra 16 år for de yngste elever og 66 år for de ældste. En stor andel af eleverne beskrives i litteraturen som at have forskellige læse- og skrive- og sproglige færdigheder, ligesom der beskrives kulturelle forskelle blandt eleverne. En undersøgelse fra Københavns Kommune finder, at skoler og oplæringssteder i stigende grad oplever elever, som er sårbare, eksempelvis lider af angst, har sociale udfordringer eller manglende socialt netværk, er af betydning for elevernes sandsynlighed for at gennemføre uddannelsen (se litteraturlisten nr. 2 og 32).

3. Forklarende faktorer og anbefalinger

I dette afsnit præsenteres en række strukturelle og organisatoriske faktorer, som er identificeret i litteraturen som værende betydende faktorer for de nuværende frafaldsproblematikker på social- og sundhedsuddannelsernes hovedforløb.

De enkelte faktorer er kortlagt med afsæt i nationale og mindre lokale undersøgelser. På tværs af disse studier finder Rambøll ingen systematiske afprøvninger eller opsamlings for konkrete indsattstyper eller tiltag på tværs af skoler, kommuner eller regioner. Det vil derfor i notatets anbefalingsafsnit løbende blive påpeget, hvorvidt og hvordan Rambølls undersøgelse med fordel vil kunne bygge videre på den eksisterende viden.

3.1 Rød tråd og sammenhæng i uddannelsen

Faglig sammenhæng mellem skole- og oplæringsforløb

Litteraturen indikerer, at en af årsagerne til elevernes frafald i forbindelse med oplæringen kan skyldes en manglende sammenhæng mellem det faglige indhold i skoleforløbet og oplæringen. Flere undersøgelser, der har brugt elevinterviews i afdækningen, finder, at der er en oplevelse af en sammenhæng imellem uddannelsens faglige indhold som betydende faktor for elevernes tilknytning til social- og sundhedsuddannelserne og forebyggelse af frafald. Særligt finder undersøgelserne, at tilrettelæggelsen mellem den teoretiske undervisning i skoleforløbet og de læringsmål, som elevernes oplæringsforløb tilrettelægges efter, er afgørende (se litteraturlisten nr. 2, 3, 9 og 12). Flere undersøgelser finder således, at hvis elevernes faglige undervisning på skolen og de praktiske opgaver i den efterfølgende oplæringsperiode tager afsæt i en samlet fælles forståelse og oversættelse af elevens mål, så vil det hjælpe eleverne til at føle sig klædt på til de enkelte opgaver samt internalisere faglige begreber. Det vil i sidste ende fremme deres præstationer under oplæringen og skabe en bedre rød tråd i uddannelsen. Lokale undersøgelser indikerer, at der er behov for en styrket samarbejdsrelation mellem skoler og oplæringssteder, så læringsituationerne tydeligere relaterer til det teoretiske indhold fra skoleforløbet, og konkrete opgaver kan udvikles med henblik på at styrke elevernes læringsudbytte (se litteraturlisten nr. 2, 3, 9 og 12). Litteraturen viser, at der lokalt på social- og sundhedsskolerne og oplæringsstederne er igangsat og afprøvet tiltag og prøvehandlinger, som skal sikre en større sammenhæng og rød tråd i indhold og læringsmål på tværs af skole- og oplæringsforløb. Senest er der gennemført en større undersøgelse af betydningen af simulation i elevernes oplæringsophold på social- og sundhedsuddannelserne, som viser, at simulationsforløbet på kort sigt kan have positiv indvirkning i forhold til, at eleverne oplever at kunne bruge teoretisk viden fra skolen i deres oplæring (se litteraturlisten nr. 33).

Anbefaling

Rambøll finder på tværs af litteraturen en række indikationer på, at en styrket faglig sammenhæng mellem undervisningen i skoleforløb og praksislæring i oplæringsforløb vil kunne have en gavnlig virkning på elevernes gennemførelse af uddannelsen. Litteraturen indikerer, at det handler om at understøtte den eksplicitte sammenhæng mellem det, eleven lærer i skoleforløbet, og omsætning af dette i praksis i oplæringen. Der er i den identificerede litteratur primært enkelte mindre lokale projekter, men ingen længevarige og evaluerede eksempler på tiltag, som kan sikre større sammenhæng lokalt mellem uddannelsernes aktører, så de bedst muligt understøtter faglig sammenhæng for eleven. Det er således Rambølls vurdering, at der med fordel kan igangsættes en mere systematisk afprøvning af flere mulige løsningsmodeller ude lokalt på skoler og oplæringssteder for at opnå større viden om konkrete tiltag, ligesom Rambøll i det videre arbejde søger efter praksiseksempler, hvor der har været fokus på at styrke faglig sammenhæng mellem skole- og oplæringsforløb.

Organisering af sammenhæng mellem skole- og oplæringsforløb

Litteraturen om elevernes frafaldsmønstre indikerer, at der i overgangene mellem skole- og oplæringsperioder er øget risiko for frafald (se litteraturlisten nr. 1, 2, 6, 19, 20 og 32). En undersøgelse peger på, at organisering af sammenhæng mellem underviser på skolen og den ansvarlige for oplæring på oplæringsenhederne kan være en stærk driver for øget tilknytning for eleverne og dermed forebyggelse af frafald. Litteraturen peger på, at indretning af strukturer og organiseringen af samarbejde og sammenhæng mellem uddannelsens aktører (skole/underviser og oplæringsenhed/oplæringsvejleder) kan understøtte elevernes trivsel og tilknytning til uddannelsen (se litteraturlisten nr. 2). Litteraturen peger således på, at en tydeligere organisatorisk stilladsering af arbejdet vedrørende overgangene kan understøtte sammenhæng i det samlede uddannelsesforløb til gavn for elevernes tilknytning. Litteraturen identificerer, at behovet for styrket strukturel sammenhæng, gennem organisering og processer, både sker på et strategisk niveau, hvor rammerne for fælles processer, samarbejdsmodeller o.lign. fastlægges, og på det operationelle plan, hvor de konkrete arbejdsprocesser, samarbejdsmodeller mv. designes og implementeres (se litteraturlisten nr. 2, 6 og 19). En undersøgelse peger på, at det er særlig vigtigt for elever, der af den ene eller anden grund er sårbare, at sikre en sammenhængende organisering ved overgangene mellem skole- og oplæringsperioder og gode organisatoriske og strukturelle rammer for samarbejdet mellem uddannelsens aktører (se litteraturlisten nr. 2).

Anbefaling

Rambøll finder primært enkelte mindre lokale projekter, men ingen længevarige og evaluerede eksempler på, hvordan en organisering og stilladsering af overgangene mellem skolen og oplæring skal indrettes, så de bedst muligt understøtter sammenhæng for eleven. Rambøll vil i den kommende undersøgelse se nærmere på, hvilke virksomme greb og indsatser der er afprøvet på tværs af skoler og oplæringssteder med henblik på opnå større viden.

Kommunikation mellem skole og oplæringssted.

Som beskrevet tidligere sker en række elevfrafald fra uddannelsen i forbindelse med oplæringsforløbene. Flere undersøgelser viser, at dette i nogle tilfælde skyldes, at oplæringsstederne og den enkelte oplæringsvejleder kun i begrænset omfang har kendskab til særlige forhold, der gør sig gældende for elevens læring, eksempelvis faglige og/eller sociale eller psykiske behov, som elever måtte have (se litteraturlisten nr. 2, 3, 4, 9 og 18). Flere af undersøgelser indikerer, at styrket videndeling om elevens faglige og sociale støttebehov mellem skole og oplæringssted er af stor betydning for, hvilken oplevelse eleverne får i oplæringen og senere fastholdelse og gennemførelse af social- og sundhedsuddannelserne. Denne videndeling gør det muligt for oplæringsstederne at understøtte eleven i at opnå faglige mål med afsæt i elevens faglige og sociale kompetencer. At forbedre kommunikationen på disse områder er afgørende for at skabe en mere sammenhængende og meningsfuld oplevelse for eleverne, når de bevæger sig mellem skole og oplæringssted. Enkelte undersøgelser indikerer, at strukturelle forhold har betydning for, at denne videndeling ikke finder sted i tilstrækkeligt omfang (se litteraturlisten nr. 2 og 4). Således oplever flere skoler og oplæringssteder udfordringerne med at dele viden om eleven med hinanden, eksempelvis om faglige og sociale støttebehov.

I dag findes en række bekendtgørelser og vejledninger, som informerer om muligheden for udveksling af oplysninger om elevens faglige forhold gennem brug af elevens uddannelsesbog. Senest angives der i "Nationalt rammepapir om roller og ansvar for skole, arbejdsgiver og oplæringsvirksomhed på social- og sundhedsassistentuddannelsen" om rammerne for udveksling af informationer om eleven. Der kan dog ikke i litteraturen findes indikationer på implementering af hensigterne fra det nationale rammepapir, og på baggrund af litteraturen vurderer Rambøll, at kendskabet er begrænset, og at der er et behov for vidende om elevens støttebehov, fx grundet funktionsnedsættelse eller andre særlige omstændigheder, der har betydning for elevens sandsynlighed for at gennemføre uddannelsen.

Flere undersøgelser viser, at flere skoler og oplæringssteder i dag oplever et behov for en databehandlingsaftale mellem skoler og oplæringssteder for at kunne videregive disse oplysninger mundtligt eller skriftligt mellem hinanden på vegne af eleven. Det betyder, at eleven i praksis er ansvarlig for at videregive relevante oplysninger i forbindelse med oplæringen. Enkelte skoler og oplæringssteder videndeler i videst muligt omfang inden for den nuværende lovgivning om elevernes sociale og faglige forudsætninger, herunder hvis eleven modtager specialpædagogisk støtte (SPS) eller har haft gavn af særlige didaktiske metoder eller har relationsdannelsesbehov, som oplæringsstedet skal være opmærksomme på. Dette gøres konkret på SOSU Nord ved at der afholdes overgangssamtaler mellem uddannelsesvejleder, oplæringsvejleder og elev (se litteraturlisten nr. 4).

Anbefaling

Den nuværende litteratur indikerer, at der er behov for større og mere systematisk videndeling mellem skole og oplæringssted om elevens behov og forudsætninger, men der er kun enkelte beskrevne tilgange som i dag anvendes, eksempelvis overgangssamtaler, til trods for øvrige eksisterende muligheder. Rambøll anbefaler derfor, at FEVU og Danske SOSU-skoler begynder med at undersøge kendskabet til og behovet for yderligere implementering af Nationalt rammepapir om roller og ansvar for skole og oplæringsvirksomheder på social- og sundhedsuddannelserne¹, samt at der arbejdes videre med udvikling af et digitalt uddannelsesoverblik. Dernæst finder Rambøll det relevant at afklare, om der er yderligere juridiske bestemmelser, som gør sig gældende i forhold til, hvilken viden der må og kan deles mellem skole og oplæringssted om eleven. Dernæst anbefales det at afsøge mulighederne for, i hvilket omfang et system (IT-understøttelse) til udveksling af viden, som er betydende for elevens gennemførelse, kan være et centralt element i en styrket praksis, som både sikrer rette anvendelse af tid og ressourcer og sikrer tryk og involvering af den enkelte elev.

3.2 Tilrettelæggelse af uddannelsesforløbet

Placering af fag i skoleperioder

Som beskrevet indledende i notatet indikerer den gennemgået litteratur, at en andel af eleverne på social- og sundhedsuddannelsens hovedforløb falder fra i forbindelse med skoleforløb. Noget af dette frafald kan ifølge litteraturen tilskrives, at nogle elever på social- og sundhedsassistentuddannelsen oplever sig udfordret af det faglige niveau i hhv. farmakologi og medicin håndtering, hvor der siden ændringen af social- og sundhedsuddannelserne i 2017 er indført flere prøver. Undervisere og oplæringsvejledere oplever, at dette har styrket elevernes faglighed, men en undersøgelse indikerer, at enkelte elever bliver overraskede over niveauet og frafalder uddannelsen på den baggrund (se litteraturlisten nr. 3,4,7,12). I litteraturen er der identificeret enkelte lokale projekter, hvor der har været fokus på betydningen af uddannelsens opbygning og forsøgt justeringer af fagenes placering i forhold til at styrke elevernes tilknytning til uddannelsen. I dette ses, at placeringen af specifikke fag kan have betydning for at eleverne bliver på uddannelsen. Eksempelvis kan placeringen af farmakologi være med til at sikre, at eleverne mødes af faglige krav, som er i overensstemmelse med deres faglige progression på uddannelsen samt sikre, at de faglige krav i skoleforløbene følger elevernes læring i oplæringen (se litteraturlisten nr. 3, 4 og 12). "Vejledning til tilrettelæggelse og gennemførelse af faget farmakologi og medicin håndtering" fra januar 2018 er aktuelt under revidering.²

Anbefaling

¹ <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf23/marts/230306-nationalt-rammepapir-om-roller-og-ansvar-for-skole-og-oplæringsvirksomheder-social-og-sundhe.pdf>

² "Nationale rammepapir om roller og ansvar for skole, arbejdsgiver og oplæringsvirksomhed på social- og sundhedsassistentuddannelsen" blev offentliggjort marts 2023 og er under fortsat implementering.

Rambøll finder på tværs af litteraturen, at placeringen af fag i skoleforløbet kan have betydning for elevernes fastholdelse. Det er ikke muligt for Rambøll på baggrund af den gennemgået litteratur at pege på konkrete løsningsmodeller eller fast strukturer, som med fordel bør anvendes. Rambøll vil anbefale, at det på nuværende tidspunkt afklares nærmere, hvilken betydning placeringen af fag har for elevernes fastholdelse, samt om der er udvalgte målgrupper, som kan have gavn af en tilpasset tilrettelæggelse af fagenes placering. Rambølls videre undersøgelse vil samlet undersøge, hvorvidt skoleforløbets indretning opleves som værende betydende for elevernes frafald og hvis, hvilke faktorer der har betydning.

Mødet med praksis

Den gennemgåede litteratur peger på, at der i overgangen mellem skole og oplæring er en forøget risiko for frafald, og at en af årsagerne hertil er manglende overensstemmelse mellem det faglige indhold i skoleforløbet og oplæringen, se afsnit 3.1. I litteraturen fremgår også flere andre årsager som værende betydende faktorer for elevernes frafald i overgangen.

Den første faktor, litteraturen peger på, er, at nogle elever ikke oplever at være forberedte på det, de oplever i praksis, når de starter i oplæring. Dette er i litteraturen beskrevet som praksis- og ansvarschok, og dækker over en oplevelse og følelse af overvældelse, som nogle elever oplever, når de møder praksis, der hvor de er i oplæring. Elever beskriver at opleve det værende grænseoverskridende første gang de skal varetage sårpleje eller hygiejne hos ældre borgere, og samtidig oplever de at have et større ansvar end forventet. En anden faktor handler om, at flere elever har andre forventninger til deres arbejdsopgaver i oplæringen, end det de reelt skal udføre. Undersøgelser finder, at dette ansvars- og praksischock fører til, at en ikke ubetydelig andel elever vælger at stoppe på uddannelsen i forbindelse med hovedforløbets første oplæringsperiode (se litteraturlisten nr. 3, 4, og 6). Der er flere undersøgelser omhandlende lokale tiltag som skal sikre, at eleverne er klædt bedre på til oplæringen og herved oplever et mindre praksis- og ansvarschock, det drejer sig om snusepraktik og simulation eller færdighedstræning. Flere tiltag indikerer at kunne understøtte formålet, men disse tilgange er forskelligartede, og det er således ikke muligt med afsæt i den tilgængelige litteratur at beskrive en entydig og generel virkning af de beskrevne tiltag (se litteraturlisten nr. 2, 6 og 33).

På tværs af litteraturen bliver også introduktion og vejledning af eleverne i oplæringen nævnt som en anden betydelig faktor med betydning for frafaldet under oplæringsforløbet. Flere både landsdækkende og lokale undersøgelser viser, at eleverne efterspørger tydelig introduktion indledningsvist i oplæringen. Undersøgelserne viser, at en mangel herpå i nogle tilfælde vil resultere i, at elever oplever udfordringer ved at opnå både faglig og social tilknytning under oplæringen. Litteraturen indikerer tydeligt, at forebyggelse af frafald kan ske ved at skabe bedre organisering og strukturel sammenhæng mellem skole- og oplæringsforløb, jf. ovenstående afsnit 3.1 samt at oplæringsstederne skaber faste tilgange til introduktion indledningsvist i oplæringen (se litteraturlisten nr. 2, 4 og 6).

Anbefaling

Rambøll finder på tværs af litteraturen, at mødet med praksis for nogle elever kan have betydning for deres fastholdelse på social- og sundhedsuddannelserne, og at der er strukturelle og organisatoriske forhold i den forbindelse som har betydning. Den nuværende litteratur giver indikationer på organisatoriske løsningsmodeller, som kunne have betydning såsom større anvendelse af simulation, snusepraktik og fælles struktur for introduktioner. Det er dog ikke muligt for Rambøll på baggrund af den inddragede litteratur at konkludere betydningen for fastholdelse ved at tage disse tiltag i anvendelse, samt for hvilke målgrupper de særligt vil være virkningsfulde for. Rambøll vil i vores undersøgelse afdække nærmere, hvilke løsningsmodeller der er virkningsfulde for hvilke målgrupper i forhold til at forebygge ansvars- og praktikchock.

Forskellige oplæringsenheder

Som beskrevet tidligere er der på social- og sundhedsuddannelserne en divers elevgruppe med forskellige behov og forskellige præferencer. Det afspejles også i, hvordan eleverne oplever uddannelsens tilrettelæggelse i forhold til, hvilke typer af oplæringsenheder de skal ud i i de forskellige oplæringsperioder (se litteraturlisten nr. 2, 3, 9).

For eleverne på social- og sundhedsuddannelserne er social tryghed et vigtigt parameter for deres tilknytning og gennemførelse af uddannelsen. Litteraturen indikerer, at de mange skift til forskellige arbejdspladser, som særligt er gældende for eleverne på social- og sundhedsassistentuddannelserne, kan være udfordrende for nogle elever. Et skift i oplæringssted betyder, at eleverne skal etablere nye sociale relationer og blive fortrolige med nye måder at arbejde på, hvilket kan være forbundet med utryghed og usikkerhed. Ifølge flere undersøgelser kan dette øge risikoen for frafald. Flere undersøgelser fremhæver, at det især er udfordrende for de elever, som oplever psykiske eller sociale udfordringer, at skulle igennem mange skift i oplæringssted (se litteraturlisten 2, 3, 4, 6 og 9).

Anbefaling

Rambøll finder i litteraturen, at den nuværende strukturering og organisering af social- og sundhedsuddannelserne med flere skiftende oplæringer på forskellige oplæringssteder kan udfordre nogle elever. Dette er særligt gældende på uddannelsen til social- og sundhedsassistent. Den nuværende litteratur giver indikationer på, at individuelt organisatoriske løsningsmodeller, hvor oplæringsperioderne tilrettelægges med færre skift i oplæringssteder kan have betydning. Det er dog ikke muligt for Rambøll på baggrund af den tilgængelige litteratur at konkludere, hvordan en sådan individuel løsningsmodel skal organiseres, for hvilke målgrupper de særligt vil være virkningsfulde og hvilken samlet betydning dette vil have. Rambøll vil i vores undersøgelse afdække nærmere, hvorvidt der findes virkningsfulde løsningsmodeller eller virksomme greb i praksis.

Undervisningsmiljø i skoleperioder

Litteraturen peger på, at den forholdsvis store diversitet i den samlede elevgruppe er betydningsfuld i forhold til, hvordan skolen tilrettelægger undervisningsmiljøer og skoleforløb, som imødekommer og tilgodeser alle elevers læringsstile og sproglige færdigheder, så de kan profitere mest muligt af undervisningen i skoleforløbene. Undersøgelser peger på, at særligt for de målgrupper, der er i størst risiko for frafald, kan tilrettelæggelse af undervisningen, som er tilpasset de forskellige målgruppers behov og præferencer, have stor betydning i forhold til at forebygge frafald fra uddannelsen (se litteraturen nr. 2, 3, 18 og 19).

Enkelte undersøgelser peger på, at alle elever vil profitere af tilpassede undervisningsmiljøer, hvor der blandt andet anvendes forskellige læringsstile (fx praktiske øvelser og refleksionsopgaver) og undervisningsformer (fx holdundervisning og gruppearbejde). Dette viser sig at være særligt afgørende for elever, som er frafaldstruede. Undersøgelser viser, at flere skoler oplever, at ved at tilbyde mere tilpassede undervisningsmiljøer, som tager højde for elevernes kompetencer, forudsætninger og læringspræferencer, bliver det muligt for flere elever at gennemføre uddannelsen. (se litteraturen nr. 4, 6, 18 og 19).

Anbefaling

Rambøll finder på tværs af litteraturen en række indikationer på, at tilrettelæggelsen af undervisningsmiljøerne på social- og sundhedsuddannelserne er betydende for elevernes fastholdelse. Det er ikke muligt for Rambøll på baggrund af den inddragede litteratur at pege på konkrete og virksomme tiltag eller løsningsmodeller, som har betydning for specifikke målgruppers risiko for frafald. Rambøll vil anbefale, at det på nuværende tidspunkt afdækkes nærmere, hvilke målgrupper der kan have gavn af tilpassede undervisningsmiljøer og på den baggrund afklare, hvilke tiltag der i så fald vil være virksomme ude lokalt. I videst muligt omfang vil Rambøll forsøge at afklare dette nærmere i den kommende rapport.

3.3 Oplæringsvejledning

Organisering af oplæringsvejledning

Flere undersøgelser understreger betydningen af, at eleverne møder kvalificeret vejledning med hyppig og systematisk feedback. Dette er ikke alene vigtigt for, at eleverne for alvor profiterer og udvikler sig fagligt under oplæringsforløbene, men har en selvstændig funktion i forhold til at forebygge frafald. Undersøgelser indikerer således, at en kvalificeret oplæringsvejledning øger sandsynligheden for, at eleverne gennemfører uddannelsen. Disse undersøgelser peger også på, at for særligt de elever, som oplever faglige udfordringer i uddannelsen, er det væsentligt med adgang til uddannet og kvalificeret, løbende faglig vejledning og feedback i oplæringsforløbene. Undersøgelser finder, at en fokuseret faglig støtte fra oplæringsvejleder giver eleverne en styrket oplevelse af at kunne efterleve de faglige krav, hvilket særligt er gældende under den første oplæringsperiode på hovedforløbet (se litteraturen nr. 4, 6 og 9).

En undersøgelse fremhæver, at flere elever efterspørger en øget og mere systematisk indsats i form af vejledning og støtte i de indledende uger af oplæringsforløbet (se litteraturen nr. 2). Fraværet af denne støtte kan give anledning til en følelse af usikkerhed i forhold til at håndtere de faglige udfordringer, som eleven møder i oplæring og skubbe til det praksis- og ansvarschok, som nogle elever oplever i mødet med praksis (se også afsnit 3.2.). Flere lokale og nationale undersøgelser finder således, at det er afgørende at imødekomme elevernes behov for tidlig og kontinuerlig støtte og vejledning for at styrke elevernes faglige selvtillid og engagement i denne periode. Litteraturen peger altså på, at ved en ikke-systematisk og tæt oplæringsvejledning, særligt i første oplæringsperiode i hovedforløbet, øges risikoen for frafald fra uddannelsen (se litteraturen nr. 2).

Anbefaling

Rambøll finder på tværs af litteraturen en klar indikation på, at oplæringsvejlederen har en betydning for fastholdelsen af elever på social- og sundhedsuddannelsen. Der er ligeledes indikationer på, at det vil være virksomt at foretage styrket organisering omkring oplæringsvejledningen, som kan sikre, at elevernes ønsker og behov i højere grad kan imødekommes. I den gennemgåede litteratur er der kun i begrænset omfang viden om, hvordan organiseringen konkret skal indrettes, for at det har den ønskede virkning. Det er således Rambølls anbefaling, at der afdækkes mere viden om, hvilke organisatoriske ændringer der kan være virkningsfulde for at sikre oplæringsvejlederne de rette rammer. Dette vil Rambøll blandt andet undersøge nærmere i den kommende rapport.

Oplæringsvejlederes kompetencer

Systematik, kontinuitet og hyppig vejledning i oplæringsperioden er ikke det eneste litteraturen peger på som betydningsfuldt i forhold til oplæringsvejledningen. I undersøgelser, hvor nuværende og tidligere elever er spurgt, fremhæver flere elever vigtigheden af at have en positiv relation til deres oplæringsvejledere. De understreger, at oplæringsvejledere ud over at have en stærk sundhedsfaglig ekspertise øger oplevelsen af tilknytning og tilhør til oplæringsenheden, når oplæringsvejlederen også har stærke sociale, relationelle og pædagogiske kompetencer. Litteraturen indikerer, at særligt i forbindelse med den første oplæringsperiode er oplæringsvejlederens rolle væsentlig i forhold til, at eleven oplever sig inkluderet, tryk og tilstrækkelig, af stor betydning og har en væsentlig effekt i forhold til at forebygge frafald (se litteraturen nr. 1, 2, 4 og 9).

For elever, der er psykisk eller socialt sårbare, viser undersøgelser, at oplæringsvejledernes sociale og faglige kompetencer er særligt afgørende for at mindske risikoen for, at disse elever falder fra uddannelsen under oplæringsforløbene. I mødet med oplæringsvejledere, der ikke alene er sundhedsfagligt stærke, men også bruger sociale, pædagogiske og relationelle kompetencer i deres vejledning, oplever

flere elever et meningsfuldt og trygt oplæringsforløb, som øger sandsynligheden for gennemførelse (se litteraturen nr. 2 og 9).

I litteraturen ses, at det kræver tid og ressourcer at sikre, at oplæringsvejlederne har de rette kompetencer og rammer til at kunne give eleverne god oplæringsvejledning. Her peges i litteraturen særligt på, at det er forbundet med tab af arbejdskraft for det enkelte oplæringssted at udtage oplæringsvejledere fra driften i forbindelse med uddannelse og vejledning. Erfaringer viser, at ved en strategisk og eksplicit stillingtagen og formidling af, hvilke forventninger der er til oplæringsvejlederes kompetencer, og at der gives mulighed for at opbygge de rette kompetencer, så vil der kunne arbejdes med at øge elevernes trivsel og dermed reducere risikoen for frafald fra uddannelsen (se litteraturen nr. 1, 2, 4 og 9). Forskere ved Nationalt Center for Erhvervspædagogik (NCE) er ved at udarbejde en rapport for FEVU: "Eftersyn af FEVUs arbejdsmarkedsuddannelser i oplæringsvejledning – afrapportering". Rapporten forventes at være godkendt primo 2024.

Anbefaling

Rambøll finder på tværs af litteraturen en klar indikation på, at oplæringsvejledernes kompetenceniveau har betydning for fastholdelsen af elever på social- og sundhedsuddannelserne. I den gennemgåede litteratur er der kun i begrænset omfang viden om, hvilke kompetencer der kan have indvirkning på elevens fastholdelse. Det er Rambølls anbefaling, at der afdækkes mere viden om, hvilke kompetencer der er nødvendige for at understøtte den nuværende elevgruppe, samt hvilke rammer der kan sikre kompetenceudviklingen af de enkelte oplæringsvejledere. Dette er noget, som vil blive belyst nærmere i Rambølls kommende rapport.

4. Bilag – Litteraturliste

	REFERENCE/TITEL	UDGIVER/FORFATTER	ÅRS- TAL
1	Rekrutteringsanalyse – Mulighederne for rekruttering af elever til social- og sundhedsuddannelserne i Københavns Kommune	Rambøll Management Consulting	2023
2	Målgruppeanalyse af SOSU-elever i Københavns Kommune	Rambøll Management Consulting	2023
3	Evaluering af SOSU-Uddannelserne – Samlet evalueringsrapport til Fællesudvalget for Erhvervsrettede Velfærdsuddannelser (FEVU)	Rambøll Management Consulting	2021
4	Frafaldsanalyse – social- og sundhedsassistentuddannelsen i Region Nordjylland	Rambøll Management Consulting	2021
5	Analyse af social- og sundhedsfagernes image og imageudfordringer. Rekruttering til og fastholdelse i social- og sundhedsfagene	VIVE	2022
6	Det gode uddannelsesliv i praktikken – vidensnotat om praktikken på social- og sundhedshjælperuddannelsen, social- og sundhedsassistentuddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen	CEFU	2018
7	Mod en tættere kobling mellem skole og praktik. Erfaringer fra 21 forsøgs- og udviklingsprojekter på 18 erhvervsskoler	Aalborg University	2015
8	Kortlægning af rekrutteringsudfordringer for social- og sundhedspersonale og sygeplejersker i kommuner og regioner	Finansministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Undervisningsministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet	2018
9	Støtte til fastholdelse af sårbare SOSU-elever	VIVE	2022
10	Notat - Elevfortællinger fra social- og sundhedsuddannelserne	SOSU NORD	2021
11	Halvårlig datarapport for FEVU's uddannelser	FEVU	2021
12	Forløbsundersøgelse af frafald fra social- og sundhedsassistentuddannelsen i første praktikperiode	SOSU Fyn	2022
13	Rekrutteringsudfordringer for social- og sundhedspersonale i kommunerne	FOA & KL	2017
14	Vejen til job gennem styrket praktikforløb	Rambøll Management Consulting	2021
15	Arbejdsnotat: Indsats teori for fastholdelse for University College Nord	Rambøll Management Consulting	2023

	REFERENCE/TITEL	UDGIVER/FORFATTER	ÅRS-TAL
16	Vidensnotat – frafald og fastholdelse på videregående uddannelser	Rambøll Management Consulting	2016
17	Rekruttering og fastholdelse på SOSU ZBC	ZBC	2019
18	Hvordan fastholdes flere SOSU-elever på uddannelsen?	VIVE	2022
19	Aktiviteter, der understøtter fastholdelsen af eleverne i praktikken på SOSU-uddannelserne.	Samarbejdsprojekt mellem 6 SOSU-skoler fra Nord- og Midtjylland. Se gennemførelse.dk	2022
20	Materiale til fastholdelse på social- og sundhedsuddannelserne	KL	2021
21	PROJEKT FAST, Intern slutevaluering, Slutudgave	Region Sjælland, Data og udviklingsstøtte	2020
22	PROJEKT FAST, Eksternt review af FAST	Rambøll Management Consulting	2020
23	Complementum	SOSU-skolerne	2022
24	Udvikling af faglig læsning for øget gennemførelse	SOSU Randers	2021
25	Social inklusion med fokus på interkulturalitet	SOSU Randers	2023
26	Praksisindsigt – for et kvalificeret uddannelsesvalg og øget gennemførelse	SOSU Randers	2023
27	Inspiration til bedre elevtrivsel på erhvervsuddannelserne	EVA	2021
28	Lang og social studiestart forebygger frafald	EVA	2017
29	I mål med SOSU	KL og Danske SOSU-skoler	2022
30	Ny viden fra FEVU	FEVU	2022
31	Frafaldsanalyse	DGE	2023
32	Datarapport for Social- og sundhedsuddannelserne 2022	FEVU	2023
33	”HVIS DE VIL HAVE FLERE IND PÅ DEN HER UDDANNELSE, SÅ SKAL DER VÆRE MERE AF DET DER SIMULATION”. En undersøgelse af elevers læring i simulation som tredje læringsrum i social- og sundhedsassistentuddannelsens første oplæringsperiode	Aarhus Universitet	2023
34	Evaluering af ”Rundt om gruppevejledning” for Uddannelse København, Københavns Kommune	Rambøll Management Consulting	2021
35	Nationalt rammepapir om roller og ansvar for skole og oplæringsvirksomheder på social- og sundhedsassistentuddannelsen	Børne- og undervisningsministeriet	2023
36	På bare seks måneder er hver femte elev på SOSU-assistentuddannelsen faldet fra	Kommunernes Landsforening	2022

